

فهرست مطالب

۸.....	ارکان موسیقی
۸.....	ملودی
۱۳.....	وزن و ریتم (ایقاع) در موسیقی ایران
۱۷.....	فراز، موتیف و پر بود
۱۸.....	تعریف فرم
۲۲.....	ساختمان فرم
۲۷.....	تکرار و تقلید
۲۷.....	تکرار همانند
۲۹.....	تکرار با تغییر
۳۱.....	تکرار با کاهش
۳۲.....	تکرار با افزایش
۳۲.....	تکرار با تقلید
۳۴.....	تکرار با قرینه های افقی و عمودی
۳۶.....	فرم های معمول در موسیقی ایرانی
۳۶.....	پیش درآمد
۴۱.....	چهار مضرب
۵۶.....	تصنیف
۷۶.....	رنگ
۸۷.....	قطعات آزاد
۱۰۲.....	منابع و مآخذ

Shiraz-Beethoven.ir

ارکان موسیقی

در موسیقی اروپائی یا موسیقی جهانی، ارکان موسیقی عبارتند از: ملودی^۱، ریتم^۲ و هارمونی^۳. ولی در موسیقی اصیل ایرانی که یک موسیقی یک صدائی است، این ارکان شامل ملودی یا لحن^۴ و وزن یا ریتم خواهد بود.

ملودی

از قدیم در موسیقی ایران ملودی یا لحن به دو شکل موزون و غیر موزون وجود داشته است. ادبیات ما هم به دو شکل نظم و نثر^۵ تقسیم شده است. ملودی‌های موزون مثل پیش درآمدها، چهار مضارب‌ها، زنگوله‌ها، پیش‌زنگوله‌ها، گوشه‌های موزون دیگر، تصانیف و رنگ‌ها، دارای وزن و ریتم مشخصی بوده و با متر و نظم معینی از نظر زمان ادامه می‌یابند. بنابراین دارای میزان‌بندی معینی خواهند بود، ولی ملودی‌های غیرموزون شامل درآمدها و گوشه‌هایی است که در ردیف مقام‌ها و دستگاه‌های موسیقی ایران به صورت آزاد نواخته و خوانده می‌شوند. نت‌نویسی این ملودی‌ها معمولاً بدون میزان‌بندی انجام می‌شود و خواننده و نوازنده با شناختی که از اجرای این ملودی‌ها در ردیف موسیقی ایران دارند، متر یا میزان کشش‌های صداها را بنا به احساس خود تعیین می‌کنند. ملودی‌های غیرموزون اگر با شعر همراه باشند تابع وزن عروضی شعر بوده و فرازهای آن بر اساس مصراع‌های شعر شکل می‌گیرند.

1. Melody

2. Rhythm

3. Harmony

۴. در موسیقی قدیم ایران لحن به معنی ملودی یا آهنگ بوده است.

۵. در موسیقی قدیم ایران هم به موسیقی موزون و غیر موزون، «نظم‌الغمت» و «نثرالغمت» می‌گفتند.

پرتحرک بودن آن هم این است که صبا فواصل منفصل را به همراه فواصل پیوسته با سرعت اجرای بیشتر نسبت به پیش درآمدهای دیگر به کار برده است. پرریودهای این پیش درآمد دارای فرازهای چهار میزانی می باشد، به استثنای پرریود «D» که از ۳ فراز دو میزانی و یک فراز ۴ میزانی تشکیل شده است.

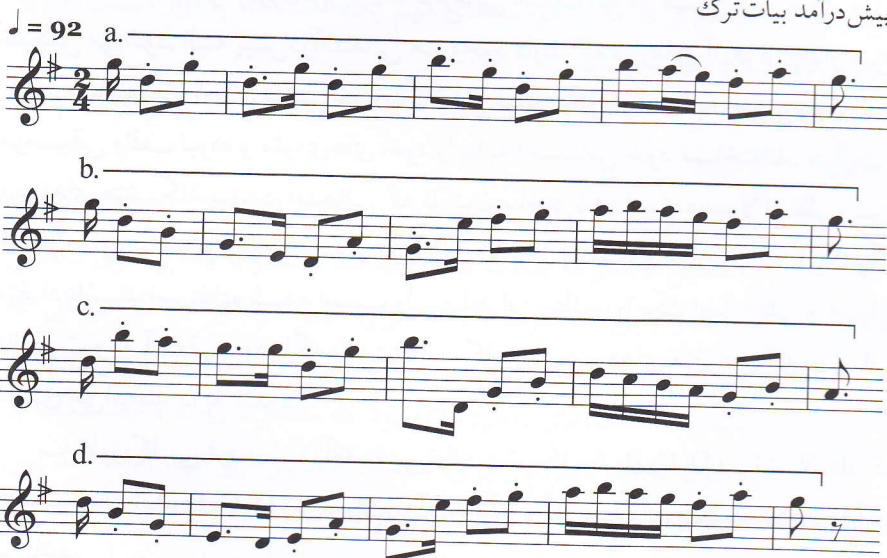
این پیش درآمد شامل ۵ پرریود A، B، C، D و A' است. پرریودهای A و B در مایه و مقام اصلی بیات ترک است.

و حالا هر یک از این ۵ پرریود را به طور جداگانه بررسی می کنیم:

۱- پرریود A شامل ۱۶ میزان (از میزان اول تا ضرب اول میزان ۱۷) بوده و از ۴ فراز چهار میزانی a، b، c و d تشکیل شده است. فرازهای این پرریود در محدوده وسعتی به فاصله سیزدهم بزرگ (قرار دارند).

ابوالحسن صبا
پیش درآمد بیات ترک

A:

۲- پرریود B شامل ۲۴ میزان (از ضرب دوم میزان ۱۷ تا ضرب اول میزان ۴۱) بوده و از ۶ فراز چهار میزانی e، f، g، h، i و j تشکیل شده است.

چهارضرب چینی

♩=116

etc.

چهارضرب کشته (ماهور)

♩=128

etc.

چهارضرب گلش

♩=112

etc.

از تصانیف قدیمی که شعر و آهنگ آن از یک نفر باشد می توان تصنیف «مکن ای دوست مکن» ساخته علی اکبر شیدا را نام برد. در کتاب «ردیف آوازی و تصنیف های قدیمی به روایت عبدالله دوامی» (گردآورنده فرامرز پایور) در زیر نت و شعر این تصنیف این عبارت نوشته شده است:

«این تصنیف اولین ساخته مرحوم شیدا است.»

از تصانیف قدیمی که از یک پریود تشکیل شده اند، تصنیف «از غم عشقت» ساخته و سروده علی اکبر شیدا در مخالف سه گاه است. این تصنیف شامل فرازهای a, a, a) دو بار با دو شعر اجرا می شود) و b و c می باشد که از همان کتاب نقل می شود:

a, a

♩ = 104 ♩ = 80

Az qa- me_ eš - qat de-le šey - dā_ še-kast
 ši-še- ye_ mey_ dar ša-be yal - dā_ še-kast

b

♩ = 104 ♩ = 80

bas ke za - dam xā_ re mo-qi - lān_ be kaf

c

♩ = 104 ♩ = 80

xā-re mo-qi - lān_ ha-me dar_ pā_ še-kast

a:	از غم عشقت	از غم عشقت	دل شیدا شکست	دل شیدا شکست
a:	شیشه می در	شیشه می در	شب یلدا شکست	شب یلدا شکست
b:	بس که زدم خا	بس که زدم خا	رِ مُغیلان به کف	رِ مُغیلان به کف
c:	خار مُغیلان	خار مُغیلان	همه درپاشکست	همه درپاشکست

مضامین تصانیف، بیشتر عاشقانه بوده است. شرح حال عاشقی که دل به دختری بسته و در حسرت رسیدن به وصال او می سوزد. او این سوز درون را به زبان شعر بیان